

Investigating the Barriers to the Development of Rural Tourism with an Emphasis on Sustainable Development Indicators: A Case Study of the Maydan Section of Khanqin, Iraq

Nareen Foad Abdolkarim¹, Mohammad Akbarpour^{✉2}, Omidali Moradi³

- 1- Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, iran.
- 2- Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, iran.
- 3- Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, iran.

Article Info

Article type:
Research Paper

Keywords:
Tourism, rural
tourism, Tourist
villages of Maydan
district, Khanaqin
city.

Received:
7 Sep 2024

**Received in revised
form:**
13 oct 2024

Accepted:
16 Nov 2024
[pp.118-139](#)

Abstract

Rural tourism is an emerging category within rural development literature, which, like development itself, encompasses various dimensions and impacts. It is recognized as an activity not only significantly contributes to the development of the local economy, but also serves as a fundamental component of a sustainable rural development strategy. The primary objective of this research is to examine the barriers of rural tourism development, with a focus on the indicators of sustainable development in the target villages for tourism in Khanqin, Iraq. This study is applied in nature and employs a descriptive-analytical methodology. To collect the required information and data, document reviews and field studies, including interviews and questionnaires- were utilized. The statistical population for this research consists of 153 individuals. The findings indicate a relatively strong positive and significant correlation between educational and cultural barriers and issues related to tourism correlates with a rise in tourism development problems. Environmental obstacles and problems rank second importance followed by infrastructure barriers. Although, Marketing and management barriers do not exhibit a significant relationship with the dependent variable, regression analysis reveals that, they do have a cumulative effect on the shortcomings of tourism development.

Citation: Foad Abdolkarim, Nareen, Akbarpour, Mohammad, Moradi, Omidali. (2024). Investigating the barriers to the development of rural tourism with an emphasis on sustainable development indicators, a case study: Maydan section of Khanqin Iraq, journal of Tourism management studies of the smart era, 1 (1), 118-139.

Publisher: Vali-e-Asr University of Rafsanjan

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722038>

The Author(s) ©

1. nareenali645@gmail.com
2. m.akbarpour@razi.ac.ir
3. omid_1247@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Today, tourism has become one of the largest and most profitable economic sectors in the world (Higham & Luck, 2002:35). It is known as the third economic industry in the world (Oila et al, 2012:569). In this era, tourism is considered an effective factor in the expansion of relations between nations, and it is considered the creator of job opportunities in the economic sector and the creation of socio-cultural interactions (Pourahmad et al., 2013: 2). Considering the benefits of tourism, many countries consider this industry to be main source of income, employment, private sector growth, and infrastructure development (Lee, 2010:423). In this regard, rural tourism is also considered a part of the tourism industry, which can play an effective role in the development of these areas with proper and principled planning, identifying the advantages and limitations of rural tourism, and as a result, national development and diversification of the national economy. (Rumiani et al., 2018: 218). This problem has caused tourism villages to be noticed in recent years, and planners and policymakers are trying to make a lot of effort with new strategies in the direction of tourism. Therefore, due to the importance of tourism, on the one hand, this industry can be a tool for the development of rural areas (Lee & Chang, 2008) and on the other hand, it is an important factor in solving agricultural problems, increasing employment and increasing income level. Be social in the system of host societies (Elisabete and Raschi, 2013: 1) On this basis, the fundamental issue of the research, considering the lack of a comprehensive and systematic plan to exploit the existing capabilities in the tourist villages of the Maidan district of Khanaqin city, and also the effort to achieve the goals of sustainable rural development, was examined and identified as the central question of the present study. Obstacles and problems related to the underdevelopment of tourism in the studied villages, considering their abundant capabilities, were examined and identified.

Methodology

This research is applied in nature and descriptive-analytical in terms of its method. To collect the requisite information and data, document reviews and field studies, including interviews and questionnaires, have been utilized. The statistical population in this research comprises households in the villages targeted for tourism in the square sector. Due to the extensive nature of the study area, it was not feasible to collect data and information from all households in all villages. Therefore, considering the size of the villages, time constraints, and cost limitations, the Cochran formula was employed to determine the sample size from the entire statistical population of square (255 households). There are 153 individuals in the field of tourism, and the non-random sampling method is also employed. The collected data were analyzed using descriptive statistics methods and SPSS software. To classify the obstacles to sustainable development of rural tourism in the Maidan district, the perspectives and opinions of tourists were utilized (given that the volume of incoming tourists is unknown and there are no documented statistics on this matter, considering the number of 9 villages and an average of 20 tourists in each village, it was estimated; therefore, the number of tourists calculated for this study is 180 individuals). Finally, factor analysis was employed to determine the amount of variance explained by each of the variables in the form of categorized factors.

Results

The results of the research indicated a relatively strong positive and significant correlation between educational and cultural barriers and issues associated with tourism development, whereby an increase in educational and cultural barriers corresponds to an increase in tourism development challenges. Environmental obstacles and issues rank second in importance, followed by infrastructure obstacles. Marketing and management barriers do not exhibit a significant relationship with the dependent variable; however, in the regression analysis,

they demonstrate an augmentative effect on the deficiencies in tourism development.

Discussion and Conclusion

Rural tourism is recognized as an activity that not only plays a significant role in the development of the local economy but also serves as an integral component of the sustainable rural development strategy. In the discourse on rural tourism, the position of smart tourism in rural areas assumes a crucial and substantial role. Through the utilization of smart technologies, rural communities can enhance their business promotion and improve the quality of their tourism infrastructure. The most significant obstacles affecting sustainable rural development in the target tourism villages of the Maidan sector, as indicated by service-infrastructure indicators (0.181), educational-cultural factors (0.315), environmental considerations (0.220), marketing aspects (0.091), and management issues (0.113). On this basis, the combined infrastructure-welfare factor was introduced as the primary factor in the analysis and accounted for the highest amount of variance. However, the initial step towards developing rural tourism is the adequacy of development infrastructure, including: regional roads and communication routes, suitability of accommodation facilities and equipment, appropriateness of welfare facilities and equipment (such as restaurants), adequacy of health facilities and services (including health services and waste collection services), availability of suitable spaces for appropriate and secure parking of vehicles, and the presence of recreational and sports spaces (such as parks), all of which are of considerable importance.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری (مورد مطالعه: بخش میدان، شهرستان خانقین عراق)

نارین فواد عبدالکریم^۱، محمد اکبرپور^۲، امیدعلی مرادی^۳

۱- گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

۲- گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

۳- گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۶/۱۷

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۷/۲۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۸/۲۶

صص. ۱۱۸-۱۳۸

کلید واژه‌ها:

گردشگری، گردشگری روستایی، گردشگری روستاهای گردشگری بخش میدان، شهر خانقین.

گردشگری روستایی مقوله جدیدی در متون توسعه روستایی است که دارای ابعاد و آثار گوناگونی است. گردشگری روستایی به عنوان یکی از عناصر جدایی‌ناپذیر راهبرد توسعه پایدار روستایی مطرح شده است. هدف این تحقیق بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر شاخص‌های توسعه پایدار روستاهای هدف گردشگری بخش میدان شهرستان خانقین عراق می‌باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش انجام توصیفی-تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز، از بررسی‌های اسنادی و همچنین مطالعات میدانی، از قبیل مصاحبه و پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش ۱۵۳ نفر می‌باشد. روایی شاخص‌های موانع توسعه گردشگری روستایی عدد ۰/۹۰ به دست آمد که نشان‌دهنده همبستگی درونی بین متغیرهای تحقیق برای سنجش مفاهیم مورد نظر، مناسب می‌باشد. نتایج تحقیق نشان داد بین موانع آموزشی و فرهنگی و مشکلات مربوط به توسعه گردشگری همبستگی مثبت و معنادار نسبتاً قوی وجود دارد که مطابق با آن افزایش موانع آموزشی و فرهنگی افزایش مشکلات توسعه گردشگری را به دنبال دارد. موانع و مشکلات زیست‌محیطی در جایگاه دوم و موانع زیربنایی به لحاظ اهمیت در جایگاه بعدی قرار می‌گیرد. موانع بازاریابی و مدیریتی رابطه معناداری با متغیر وابسته ندارند، اما در تحلیل رگرسیون تأثیر افزایشی بر نارسایی‌های توسعه گردشگری دارند. بنابراین، با انجام اقدامات لازم و فراهم کردن امکانات و خدمات برای رفع مشکلات از طریق برنامه‌ریزی و راهبردهای مناسب از جمله تدوین برنامه‌های آموزشی، احیا و توسعه زیرساخت‌های گردشگری روستاها و معرفی و شناساندن جاذبه‌ها و محصولات گردشگری روستاهای هدف می‌توان در راستای توسعه روستاهای موردنظر از منظر گردشگری گام برداشت.

استناد: فواد عبدالکریم، نارین؛ اکبرپور، محمد؛ مرادی، امیدعلی. (۱۴۰۳). ارزیابی و تحلیل شاخص‌های رقابت‌پذیری در ساخت پارک‌های شهری با رویکرد گردشگری (مورد مطالعه: شهر یزد)، دو فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، ۱(۱)، ۱۳۹-۱۱۸.

<http://doi.org/10.22072/tmsse.2024.722038>

© نویسنده‌گان

ناشر: دانشگاه ولی عصر رفسنجان

مقدمه

گردشگری امروزه به یکی از بخش‌های بزرگ و پر درآمد اقتصادی جهان تبدیل شده (Higham & Luck, 2002: 35) و امروزه به عنوان سومین صنعت اقتصادی در جهان شناخته می‌شود (Oila et al, 2012: 569). در عصر حاضر، گردشگری یکی از عوامل مؤثر در گسترش روابط بین ملت‌ها به شمار می‌رود و به منزله ایجادکننده فرصت‌های شغلی در بخش اقتصادی و ایجاد تعاملات اجتماعی- فرهنگی مطرح می‌شود. با توجه به مزایای گردشگری بسیاری از کشورها این صنعت را به منزله منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی می‌دانند (Lee, 2010: 423). توسعه گردشگری از جمله پدیده‌های مهم اواخر قرن بیستم است که با سرعت در قرن جدید ادامه یافته است. افزایش سطح درآمد، تنوع در ایام فراغت، تغییرات و نگرش جدید به مفاهیم زندگی ایجاب می‌کند که گردشگری گسترش و توسعه یابد (خانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۴). در حال حاضر صنعت گردشگری جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها پیدا کرده و نقش فعال و مؤثری در ارتقای ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به خصوص در کشورهای رو به توسعه ایفا می‌کند.

امروزه صنعت گردشگری یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در جهان به شمار می‌آید که علاوه بر منافع اقتصادی فرصت بسیار مناسبی را در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد تا نسبت به اهمیت حفظ فرهنگ و چگونگی محافظت از فرهنگ محلی و چشم‌اندازهای طبیعی آگاه شوند. این شرایط برای جوامع محلی و روستا درآمد خوبی ایجاد می‌کند (قاسمی، ۱۳۸۸: ۲۰). گردشگری روستایی امروزه به مثابه فعالیت فراگیر جهانی و به عنوان تأکیدی بر توسعه سیاست‌های منطقه‌ای و محلی (رومیانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۴) شامل فعالیت‌های مختلف گردشگری در محیط‌های روستایی و پیرامون آن به عنوان یک راهبرد و استراتژی به منظور کاستن از عدم توازن‌های منطقه‌ای و سرزمینی و در جهت تعدیل نابرابری میان روستا و شهر از حیث فرصت‌ها، منابع و منافع، ضرورتی اساسی و اجتناب‌ناپذیر به شمار می‌رود (رومیانی و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۵) که اندیشمندان امروزه آن را به عنوان راهکاری برای تجدید حیات نواحی روستایی (حبیبی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۴۲-۲۳۹) و منبعی مکمل و متنوع‌ساز در اقتصاد روستایی در راستای توسعه نواحی روستایی به شمار می‌آورند که می‌تواند به عنوان واسطه‌ای مهم برای رسیدن به ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار (Croes et al, 2020: 15) در جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی (Bracaglia et al, 2020: 320)، کالبدی، نهادی و زیست‌محیطی باشد (Sakyi et al, 2018: 51) و عاملی برای رفع نابسامانی‌های نواحی روستایی باشد (Long & Ji, 2019: 157).

گردشگری روستایی به واسطه هم‌پیوندی با طبیعت و از طرف دیگر ارتباط با فرهنگ و ارزش‌های جوامع روستایی دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد و در صورت عدم توجه می‌تواند باعث آسیب‌های زیست‌محیطی و نیز فرهنگی به جامعه روستایی شود. هم‌چنین گردشگری روستایی فعالیت بسیار پیچیده‌ای است که با بخش‌های دیگر جامعه و اقتصاد وجوه مشترکی دارد و دارای آثار و پیامدهای مختلفی است که می‌باید در فرآیند برنامه‌ریزی تمامی جوانب آن را مورد ملاحظه قرار داد تا از اثرات منفی جلوگیری شود و تأثیرات مثبت عوامل اقتصادی، اجتماعی و محیطی مرتبط با آن افزایش پیدا کند. برای دستیابی به منافع گردشگری باید کلیه موانع و مشکلات موجود در سر راه این فعالیت از قبیل: فقدان مهارت‌های مدیریتی، بازاریابی نامناسب، فقدان یا کمبود خدمات مورد نیاز گردشگران، محدودیت‌های فصلی، فقدان قوانین و مقررات و غیره مرتفع شود. برای این منظور باید به اقداماتی از جمله ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها، تبلیغات و بازاریابی پایدار، برگزاری مسئولانه تورهای گردشگری، زمینه‌سازی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و غیردولتی در زمینه گردشگری روستایی، اولویت‌بخشی به خواسته‌ها و اهداف مردم محلی در راستای برآوردن نیازهای آن‌ها و تدوین قوانین و مقررات متناسب، دست زد (اکبرپور و اربابی، ۱۳۹۵: ۶۴).

بنابراین با ارتقای شاخصه‌های توسعه پایدار گردشگری در بخش میدان شهرستان خانقین، الگویی در جهت ارائه راهبرد مناسب برای بهبود گردشگری روستایی در این منطقه ارائه نماییم؛ چرا که بخش میدان در شهرستان خانقین با داشتن ۴۴ روستا که ۹ روستای این بخش دارای جاذبه‌های گردشگری هستند که از لحاظ روند توسعه اقتصادی، اجتماعی و محیطی و هم‌چنین جایگاه جغرافیایی دارای

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

ویژگی‌های منحصر به فردی می‌باشد. هر چند روستاهای بخش میدان شهرستان خانقین به لحاظ موقعیت ممتاز جغرافیایی و بهره‌مندی از توان‌های بسیار در حوزه طبیعت‌گردی، گردشگری روستایی و کشاورزی از پدیده گردشگری تأثیر پذیرفته و بر آن تأثیرگذار بوده‌اند، اما به دلیل عدم شناخت دقیق و علمی از توان‌ها، تنگناها و قابلیت‌های آن‌ها و فقدان یک برنامه‌ریزی جامع و نظام‌مند در بهره‌برداری از قابلیت‌های موجود تاکنون از این توان‌ها در راستای هدایت فرآیندهای طبیعی، اجتماعی و اقتصادی برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی بهره‌گیری نشده است و در صورت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری روستایی، حمایت دولت، همکاری نهادها و مردم نواحی روستایی می‌تواند در راستای گام برداشتن روستاهای محدوده مورد مطالعه به سمت توسعه پایدار مثمرتر باشد. بر این مبنا مسئله اساسی پژوهش با توجه به نبود یک برنامه جامع و نظام‌مند در بهره‌برداری از توانایی‌های موجود در روستاهای گردشگری بخش میدان شهرستان خانقین و نیز تلاش در جهت دستیابی به اهداف توسعه پایدار روستایی موانع و مشکلات مرتبط با توسعه نیافتگی گردشگری در روستاهای مورد مطالعه با توجه به قابلیت‌های فراوان، به عنوان سوال محوری تحقیق حاضر مورد بررسی و شناسایی قرار گرفت.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

گردشگری روستایی، نوعی از گردشگری است که در نواحی روستایی به وقوع می‌پیوندد. در یک مفهوم کلی، می‌توان گردشگری روستایی را فعالیت گردشگری در محیط روستا تلقی نمود یا در یک حوزه کاربردی وسیع‌تر، آن را فعالیت گردشگری در حوزه غیرشهری تلقی کرد که فعالیت‌های انسانی در آن (اقتصاد وابسته به زمین) غالباً در بخش کشاورزی متمرکز هستند (ولیکلی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۰۴-۸۳). گردشگری روستایی پایدار سبب احیای فرهنگ محلی و سنتی روستاها، تشویق فعالیت‌های جمعی روستاییان، افزایش درآمد روستاییان، ایجاد منابع جدید اقتصادی برای روستاییان، حفظ و حراست از محیط طبیعی، فرهنگی و اجتماعی روستاها، نگهداشت جمعیت و جلوگیری از مهاجرت و تخلیه روستاها و... می‌شود، به این سبب است که توسعه گردشگری پایدار روستایی در رأس برنامه‌های دولت‌ها و به عنوان یکی از استراتژی‌های توسعه نواحی روستایی مطرح شد (فتحی، ۱۳۹۹: ۳۶). گردشگری روستایی به طور مستقیم و غیرمستقیم بر سطح امرار معاش افراد و خانواده‌ها تأثیر می‌گذارد و از طریق ایجاد درآمد و اشتغال باعث توسعه و افزایش تنوع اقتصاد روستایی می‌گردد (Zwiers et al, 2016: 2-20). همچنین بسیاری از دولت‌ها و محققان معتقد هستند که با افزایش گردشگری روستایی مهاجرت جمعیت در مناطق روستایی کاهش می‌یابد (Gavrila-Pavena, 2015: 25) لذا برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی، گردشگری روستایی به عنوان یک عامل توسعه و از اهداف متولیان و برنامه‌ریزان توسعه روستایی است؛ زیرا گسترش گردشگری روستایی عامل مهمی در توزیع درآمد در جامعه محسوب می‌شود و زمینه را برای توسعه ملی و منطقه‌ای فراهم می‌کند، همچنین برای ایجاد و تقویت توسعه مشارکتی از ابزارهای کلیدی به حساب می‌آید. گردشگری روستایی به کلیه فعالیت‌های گردشگری در محیط روستایی با توجه به فرهنگ و بافت سنتی روستایی، هنر و صنایع روستایی، آداب و رسوم سنتی که در برگرفته گردشگری کشاورزی، گردشگری سبز، گردشگری مزارع، گردشگری غذایی و شکار می‌باشد گفته می‌شود (کاظمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۹۰۴). گردشگری روستایی به عنوان منبع با ارزش اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد است که می‌تواند وسیله مناسبی برای توسعه اجتماعی- اقتصادی جوامع روستایی باشد. گردشگری روستایی در بسیاری از کشورها، با سیاست‌های کشاورزی در ارتباط است و غالباً می‌تواند وسیله‌ای در جهت حمایت محیط‌زیست و فرهنگ روستایی بوده و نقشی اساسی در توسعه و حفظ روستا داشته باشد (فتحی، ۱۳۹۹: ۳۶).

در زمینه پیشینه و سوابق پژوهش، از مهم‌ترین منابعی که در مورد موانع توسعه گردشگری روستایی تاکنون نگاشته شده‌اند

چندین مورد به شرح ذیل می‌باشند:

اکبرپور و اربابی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان واکاوی موانع توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری استان خراسان شمالی به این نتیجه رسیدند که با انجام اقدامات لازم و فراهم کردن امکانات و خدمات برای رفع مشکلات از طریق برنامه‌ریزی و

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

راهبردهای مناسب از جمله تدوین برنامه‌های آموزشی، احیا و توسعه زیرساخت‌های گردشگری روستاها، معرفی و شناساندن جاذبه‌ها و محصولات گردشگری روستاهای هدف می‌توان در راستای توسعه روستاهای موردنظر از منظر گردشگری گام برداشت. شوکتی‌آمقانی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که یکی از موانع توسعه گردشگری روستایی شامل عامل اجتماعی- فرهنگی است. در این زمینه بر اساس یافته‌های پژوهش، بدون تردید یکی از مهم‌ترین موانع در توسعه گردشگری، عدم آشنایی روستاییان منطقه با فواید و مزایای صنعت گردشگری، تعارض میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه، عدم وجود انگیزه کافی در بین روستاییان منطقه جهت مشارکت در فعالیتهای گردشگری، عدم تمایل مردم و بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری در منطقه و گرایش غالب مردم به استفاده اختصاصی از فضاهای روستا در قالب ویلا و باغ‌های خصوصی در منطقه است. علوانی و سواری (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان مقایسه شاخص‌های گردشگری پایدار در مناطق روستایی شهرستان‌های خرمشهر و آبادان با استفاده از ماتریس سوات به این نتیجه رسیده‌اند که شاخص‌های پایدار در مناطق خرمشهر و آبادان با استفاده از روش سوات مشخص شد که دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان هر دو منطقه با سه راهبرد مهم توجه به امکانات مالی، تغییرات در عملکرد رقبا و استراتژی نوآوری استفاده کرده که اولویت در خرمشهر با نوآوری و در آبادان با به‌دست‌آوردن منابع مالی مناسب و تبلیغات است. حصاری و محمدی (۱۴۰۲)، در پژوهشی با عنوان واکاوی نقش گردشگری بر توسعه روستاهای هدف گردشگری شهرستان پاوه به این نتیجه رسیدند که گردشگری توانسته در سطح مطلوبی بر درآمد و اشتغال در توسعه روستا تأثیر داشته باشد و در سطح متوسطی بر تحولات فرهنگی، تغییرات کالبدی- فضایی و تعاملات اجتماعی تأثیر داشته است و در شاخص زیست‌محیطی تأثیر توسعه گردشگری را منفی و کم‌تر از مطلوبیت عددی ارزیابی کرده‌اند.

لالاخارتشویلی^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان گردشگری روستایی در گرجستان به بررسی موانع پایدار منطقه‌ای پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که برای اثرگذاری مطلوب گردشگری روی نواحی روستایی باید یک ساختار برجسته گردشگری روستایی در سطح ملی ایجاد شود که بر مسائل راهبردی و هنجارهای عمومی گردشگری روستایی تمرکز کند. همچنین پیشنهاد دادند سازمان‌های مدیریت در مقصد گردشگری تشکیل شود و در آن مقررات عمومی و قوانین منطقه‌ای و بازاریابی در راستای همکاری نزدیک با سهامداران محلی باشند. ماریامارتین^۲ (۲۰۲۰) در پژوهشی در ارتباط با تحلیل نقش گردشگری در نواحی روستایی دریافت که شاخص‌های ترکیبی نظیر اقتصادی، اجتماعی و... در گردشگری روستایی تأثیرگذار و موانع اصلی توسعه‌ای هستند و نسبت به نواحی ساحلی که دارای گردشگر کم‌تری هستند و حتی در فصول مختلف سال نیز درصد ورود گردشگران تغییر می‌کند و در مجموع می‌توان از آن هم به عنوان عوامل محدودکننده نام برد و هم از عوامل توسعه یاد نمود. لویز^۳ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان (محصولات مرتبط با گردشگری خلاق در مناطق روستایی Iberian) به این نتیجه دست یافت محصولات کشاورزی و غذایی محلی یکی از مهم‌ترین دارایی‌های متمایزکننده مناطق روستایی پرتغال و اسپانیا می‌باشند و یک منبع گردشگری هستند که به بازدیدکنندگان فرصتی برای توسعه پتانسیل خلاقانه خود، از طریق مشارکت فعال در دوره‌ها و تجربیات یادگیری می‌دهد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش انجام توصیفی- تحلیلی است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از بررسی‌های اسنادی و همچنین مطالعات میدانی، از قبیل مصاحبه و پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش شامل خانوارهای روستاهای هدف گردشگری بخش میدان و گردشگران، می‌باشد. برای جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات از فرمول کوکران برای

1. Lala Khartishvili

2. María Martín

3. Lopes

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

تعیین حجم نمونه از کل جامعه آماری بخش میدان (۲۵۵ خانوار) استفاده شده است. باتوجه به نتایج حاصل از فرمول کوکران، تعداد نمونه‌های محاسبه شده برای ساکنین روستاهای گردشگری بخش میدان ۱۵۳ نفر می‌باشد و روش نمونه‌گیری هم به صورت تصادفی است. همچنین روایی شاخص‌های موانع توسعه گردشگری روستایی عدد ۰/۹۰ به دست آمده است که نشان‌دهنده همبستگی درونی بین متغیرهای تحقیق برای سنجش مفاهیم موردنظر، مناسب می‌باشد. بنابراین، این تحقیق از قابلیت اعتماد یا روایی برخوردار می‌باشد و در نهایت داده‌های گردآوری شده با بهره‌گیری از روش‌های آمار توصیفی و استفاده از نرم‌افزار SPSS استفاده گردید و به منظور دسته‌بندی موانع توسعه پایدار گردشگری روستایی بخش میدان از دیدگاه و نظرات گردشگران استفاده گردید (با توجه به این که حجم گردشگر ورودی مشخص نبوده و آمارهای مستندی نیز در این باره وجود ندارد باتوجه به تعداد ۹ روستا و میانگین ۲۰ نفر گردشگر در هر روستا در نظر گرفته شد؛ بنابراین تعداد گردشگران محاسبه شده برای این تحقیق ۱۸۰ نفر می‌باشد) و در نهایت برای تعیین میزان واریانس تبیین شده توسط هر کدام از متغیرها در قالب عامل‌های دسته‌بندی شده از تحلیل عاملی استفاده شد.

جدول ۱: معرفی متغیرها، شاخص‌ها و معرف‌های موانع توسعه گردشگری روستایی روستاهای بخش خانقین

شرح	شاخص‌ها	معرف‌ها
متغیر وابسته	نارسایی‌های توسعه گردشگری	تأثیر کم در افزایش درآمد، تأثیر کم در ایجاد اشتغال، پایین بودن سطح امکانات و خدمات، ناچیز بودن میزان توسعه گردشگری در روستاها، عدم آشنایی ساکنان با توسعه گردشگری، عدم رضایت گردشگر
	موانع زیربنایی و خدماتی	نامناسب بودن تسهیلات اقامتی و پذیرایی گردشگران، عدم وجود هیچ‌گونه طرح سرمایه‌گذاری انجام شده یا در دست اقدام، عدم پاسخگویی امکانات بهداشتی و درمانی روستا به نیاز اهالی و گردشگران، فصلی بودن حضور گردشگران و تراکم آن‌ها در فصل کار در روستا، کمبود وسایل نقلیه عمومی جهت جابه‌جایی گردشگران در روستا، نزدیکی یا عدم نزدیکی به مرکز بزرگ جهت استفاده از خدمات و امکانات
	موانع فرهنگی و آموزشی	عدم آشنایی با مزایای مختلف گردشگری، کمبود افراد آموزش‌دیده؛ به‌ویژه راهنما و بلد محلی جهت معرفی جاذبه‌ها، عدم تمایل مردم بومی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری، تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم روستا، عدم آشنایی و عدم آموزش روستاییان در ارتباط با نحوه برخورد با گردشگر، ترس از بین رفتن فرهنگ سنتی و محلی و تغییر نوع آداب و رسوم
متغیر مستقل	موانع زیست‌محیطی	از بین رفتن باغات و مزارع، افزایش عبور و مرور و راهبندان‌ها بر اثر ازدحام گردشگران، ایجاد آلودگی صوتی و بصری بر اثر حضور گردشگران، افزایش زباله و پسماند توسط گردشگران
	موانع بازاریابی و تبلیغات	کمبود تبلیغات و اطلاع‌رسانی از طریق صدا و سیما شبکه اشراق و سازمان‌های مرتبط در خصوص تهیه کاتالوگ و بروشور، اطلاع‌رسانی ناکافی از نواحی گردشگرپذیر، کمبود یا عدم دسترسی به وسایل ارتباطی نظیر پست و اینترنت و غیره، عدم وجود بازار جهت عرضه صنایع‌دستی و سوغات به گردشگران وارد شده
	مشکلات مدیریتی و تصمیم‌گیری	عدم وجود طرح و برنامه مدون در خصوص توسعه گردشگری، ناهماهنگی و تداخل وظایف بین سازمان‌های مختلف مرتبط با روستا، میزان اختیارات سازمان میراث فرهنگی و صنایع‌دستی و گردشگری، استفاده ناصحیح و عدم مدیریت جاذبه‌ها، فقدان قوانین و مقررات حمایتی و تشویقی جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی جهت زیرساخت‌ها، فقدان مهارت‌های مدیریتی در میان کشاورزان و روستاییان، عدم برخورداری از نهادهای اجتماعی و مردمی و غیره مرتبط با گردشگران

Reference: Momeni et al., 2018; Padilla, 2016; Liu & Pratt, 2017; Wang et al., 2021; Bernard et al., 2016; Wuni & Shen, 2020; Rajaratnam et al., 2014.

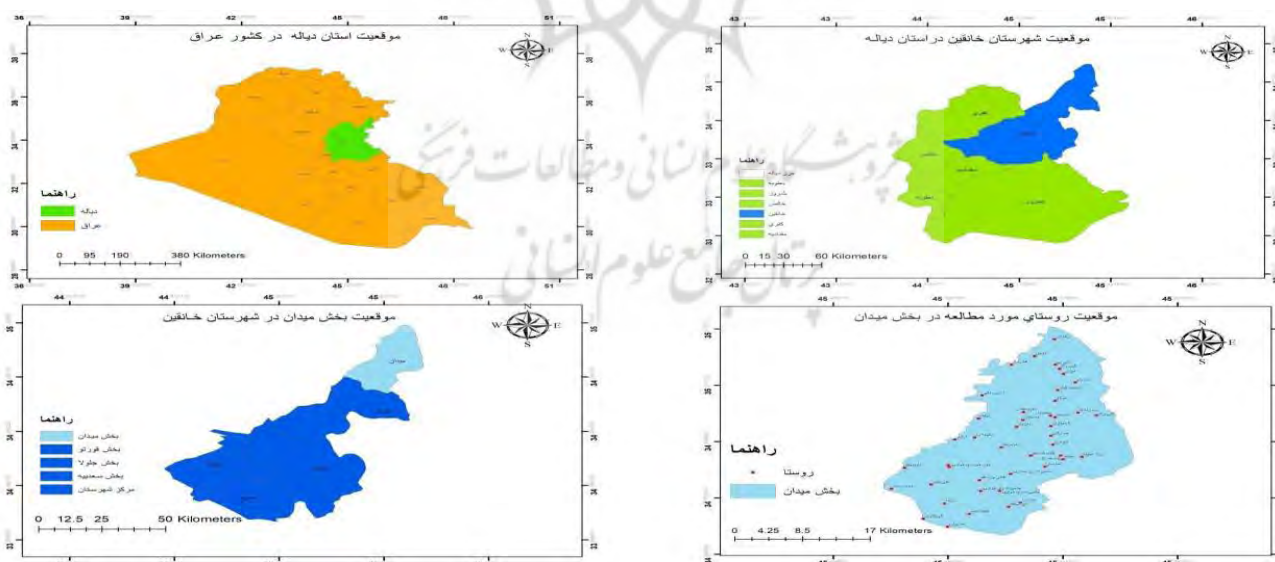
بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

روستاهای هدف گردشگری در بخش میدان خانقین که شامل ۹ سکونتگاه روستایی به عنوان روستاهای هدف گردشگری می باشد به شرح جدول (۲) است.

جدول ۲: روستاهای هدف گردشگری در بخش میدان

ردیف	نام روستا	میزان جمعیت	تعداد خانوار	فاصله تا شهر خانقین
۱	بانی بی	۵۰	۱۷	۱۱۰ کیلومتر
۲	کانی کرمانج	۱۴۰	۲۷	۹۰ کیلومتر
۳	در بند بیلوله	۴۸	۱۰	۹۰ کیلومتر
۴	آوبار	۶۵	۹	۱۱۵ کیلومتر
۵	توفکه	۱۳۱	۲۵	۱۱۵ کیلومتر
۶	حاجی لر	۷۵	۱۷	۸۸ کیلومتر
۷	هورین	۶۳۱	۱۳۶	۱۲۳ کیلومتر
۸	خسار	۴۲	۸	۵۶ کیلومتر
۹	جیارزا	۲۶	۵	۱۱۵ کیلومتر
۱۰	مجموع	۱۲۰۸	۲۵۵	—

بخش میدان خانقین از توابع شهرستان خانقین با ۴۴ درجه ۵۹ دقیقه تا ۴۵ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه ۵۵ دقیقه و ۲۰ ثانیه تا ۳۵ درجه ۵ دقیقه عرض شمالی در شمال شرق استان دیاله واقع گردیده است. هم چنین بخش میدان از شمال به جلواء و شهرستان کلار، از سمت غرب به بعبویه، از جنوب به خانقین و از سمت شرق به ایران محدود می شود. مساحت محدوده مورد مطالعه تقریباً ۲۶۵۲ کیلومتر مربع بوده است (هباس نجف، ۱۳۹۹)؛ به طوری که مساحت این بخش ۷۳ درصد مساحت بخش شهرستان خانقین را شامل می شود (شکل ۱).

شکل ۱: نقشه موقعیت بخش میدان در شهرستان خانقین عراق

یافته های پژوهش

بررسی موانع زیربنایی توسعه گردشگری

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

در این راستا، موانع زیربنایی توسعه گردشگری از نگاه پاسخگویان روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۳) نمایش داده می‌شود.

جدول ۳: بررسی موانع زیربنایی گردشگری از نگاه ساکنان روستایی

سوال	درصد افراد پاسخگو					انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	سطح معناداری
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم			
نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات رفاهی و اقامتی	۷	۲۷	۴۵	۵۱	۲۳	۱/۱۱	۲/۲۱	۰/۰۰۱
	۴/۶	۱۷/۶	۲۹/۳	۳۳/۴	۱۵/۱			
کمبود وسایل نقلیه عمومی جهت جابه‌جایی گردشگران	۱۶	۲۱	۳۸	۴۹	۲۹	۱/۰۴	۳/۱۹	۰/۰۰۰
	۱۰/۴	۱۳/۷	۲۴/۹	۳۲/۱	۱۸/۹			
نامناسب بودن خدمات ورزشی و خدماتی	۲۰	۲۵	۳۹	۶۱	۸	۱/۲۹	۳/۶۰	۰/۰۰۰
	۱۳/۱	۱۶/۳	۲۵/۴	۳۹/۹	۵/۳			
نامناسب بودن راه‌های دسترسی به مکان‌های گردشگری	۱۲	۲۸	۴۰	۵۲	۲۱	۱/۳۶	۲/۰۷	۰/۰۰۵
	۷/۸	۱۸/۳	۲۶/۲	۳۳/۹	۱۳/۸			
کل	-	-	-	-	-	۰/۹۸	۲/۹۶	۰/۰۰۰

مطابق با گویه‌های جدول (۳) مربوط به موانع زیربنایی گردشگری از نگاه ساکنان روستاها، میانگین کل موانع زیربنایی در بین ساکنان روستا برابر با ۳/۷۶ است.

بررسی موانع آموزشی و فرهنگی توسعه گردشگری

در این راستا، موانع آموزشی و فرهنگی توسعه گردشگری از نگاه پاسخگویان روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۴) نمایش داده می‌شود.

جدول ۴: بررسی موانع فرهنگی و آموزشی گردشگری از نگاه ساکنان روستایی

سوال	درصد افراد پاسخگو					انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	سطح معناداری
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم			
عدم تمایل مردم بومی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری	۱۱	۲۵	۴۸	۳۸	۳۱	۱/۰۲	۳/۰۴	۰/۰۰۳
	۷/۱	۱۶/۳	۳۱/۴	۲۴/۹	۲۰/۳			
کمبود افراد آموزش‌دیده به‌ویژه راهنما و بلد محلی جهت معرفی جاذبه‌ها	۱۲	۳۸	۵۲	۳۹	۱۲	۱/۲۹	۲/۱۹	۰/۰۰۰
	۷/۸	۲۴/۹	۳۳/۹	۲۵/۵	۷/۹			
تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم روستا	۸	۲۹	۴۳	۳۸	۳۵	۱/۱۸	۳/۳۶	۰/۰۰۱
	۵/۲	۱۸/۹	۲۸/۲	۲۴/۸	۲۲/۹			
عدم آشنایی و عدم آموزش روستاییان در ارتباط با نحوه برخورد با گردشگر	۱۵	۳۶	۳۱	۶۲	۹	۱/۰۸	۲/۰۸	۰/۰۰۲

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

			۵/۸	۴۰/۶	۲۰/۲	۲۳/۶	۹/۸	
۰/۰۰۳	۳/۰۱	۱/۳۶	۲۲	۳۸	۵۳	۲۹	۱۱	عدم برقراری ارتباط مناسب روستاییان با گردشگران
			۱۴/۳	۲۴/۹	۳۴/۷	۱۸/۹	۷/۲	
۰/۰۰۰	۲/۹۶	۰/۴۵						کل

مطابق با گویه‌های جدول (۴) مربوط به موانع آموزشی و فرهنگی از نگاه ساکنان روستاها، میانگین کل موانع زیربنایی در بین ساکنان روستا برابر با ۲/۲۹ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد بالاتر از حد متوسط بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری ساکنان روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

بررسی موانع بازاریابی و تبلیغاتی توسعه گردشگری

در این رابطه موانع بازاریابی و تبلیغاتی توسعه گردشگری از نگاه پاسخگویان روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۵) نمایش داده می‌شود.

جدول ۵: بررسی موانع بازاریابی و تبلیغاتی گردشگری از نگاه ساکنان روستایی

سطح معناداری	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	درصد افراد پاسخگو					سوال
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۰/۰۰۲	۳/۱۱	۱/۲۵	۳۷	۱۸	۶۲	۲۱	۱۵	کمبود تبلیغات و اطلاع‌رسانی از طریق صدا و سیما شبکه اشراق
			۲۴/۱	۱۱/۸	۴۰/۶	۱۳/۷	۹/۸	
۰/۰۰۰	۳/۰۵	۱/۰۴	۲۸	۲۷	۳۸	۴۲	۱۸	اطلاع‌رسانی ناکافی از نواحی گردشگری توسط مقامات محلی، بروشور و...
			۱۸/۲	۱۷/۶	۲۴/۸	۲۷/۶	۱۱/۷	
۰/۰۰۳	۲/۸۷	۱/۶۲	۲۶	۳۹	۵۳	۱۴	۲۱	عدم وجود بازارهای محلی عرضه محصولات و صنایع دستی
			۱۶/۹	۲۵/۴	۳۴/۷	۹/۲	۱۳/۸	
۰/۰۰۰	۳/۱۵	۱/۱۱	۱۸	۵۲	۳۶	۲۸	۱۹	کمبود یا عدم دسترسی به پست و اینترنت و خدمات دنیای مجازی
			۱۱/۸	۳۳/۸	۲۳/۶	۱۸/۳	۱۲/۵	
۰/۰۰۰	۲/۹۶	۱/۲۹	—	—	—	—	—	کل

مطابق با گویه‌های جدول (۵) مربوط به موانع بازاریابی و تبلیغاتی گردشگری از نگاه ساکنان روستاها، میانگین کل موانع زیربنایی در بین ساکنان روستا برابر با ۳/۰۴۲۱ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد بالاتر از حد متوسط بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری ساکنان روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

بررسی موانع زیست‌محیطی توسعه گردشگری

موانع زیست‌محیطی توسعه گردشگری نیز از نگاه پاسخگویان روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۶) نمایش داده می‌شود.

جدول ۶: بررسی موانع زیست‌محیطی گردشگری از نگاه ساکنان روستایی

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

سوال	درصد افراد پاسخگو					انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	سطح معناداری
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم			
نامناسب بودن زیرساخت‌های محیطی (راه‌ها و فاضلاب و...)	۲۵	۲۸	۶۲	۲۶	۱۲	۱/۱۲	۲/۸۹	۰/۰۰۰
	۲۱/۴	۱۸/۴	۴۰/۵	۱۶/۹	۷/۸			
افزایش عبور و مرور و راه‌بندان‌ها بر اثر ازدحام گردشگران	۱۶	۲۱	۳۸	۴۹	۲۹	۱/۲۵	۲/۲۵	۰/۰۰۰
	۱۰/۴	۱۳/۷	۲۴/۹	۳۳/۱	۱۸/۹			
افزایش گرمای هوا در فصل تابستان (بالای ۴۰ درجه)	۸	۲۹	۴۳	۳۸	۳۵	۱/۳۶	۳/۰۶	۰/۴۹
	۵/۲	۱۸/۹	۲۸/۲	۲۴/۸	۲۲/۹			
افزایش زباله و پسماند توسط گردشگران	۱۵	۲۱	۶۲	۱۸	۳۷	۱/۰۶	۳/۱۲	۰/۰۰۰
کل	-	-	-	-	-	۱/۰۲	۳/۰۷	۰/۰۰۰

مطابق با گویه‌های جدول (۶) مربوط به موانع زیست‌محیطی گردشگری از نگاه ساکنان روستاها، میانگین کل موانع زیربنایی در بین ساکنان روستا برابر با ۲/۸۳ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد بالاتر از حد متوسط بوده و قابل‌تعمیم به جامعه آماری ساکنان روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

بررسی موانع مدیریتی و تصمیم‌گیری گردشگری از نگاه روستاییان

موانع مدیریتی و تصمیم‌گیری توسعه گردشگری از نگاه پاسخگویان روستایی موردبررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۷) نمایش داده می‌شود.

جدول ۷: بررسی موانع مدیریتی و تصمیم‌گیری گردشگری از نگاه ساکنان روستایی

سوال	درصد افراد پاسخگو					انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	سطح معناداری
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم			
عدم وجود طرح و برنامه‌ریزی درخصوص توسعه گردشگری	۱۵	۲۸	۳۹	۴۶	۲۵	۱/۲۹	۲/۲۱	۰/۰۰۰
	۹/۸	۱۸/۳	۲۵/۵	۳۰/۱	۱۶/۳			
ناهماهنگی بین سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف مرتبط با روستا	۱۸	۳۱	۴۲	۵۶	۶	۱/۱۴	۳/۰۹	۰/۰۰۰
	۱۱/۸	۲۰/۱	۲۷/۵	۳۶/۷	۳/۹			
نداشتن اختیارات کافی اداره میراث فرهنگی خانقین	۲۸	۴۱	۵۲	۱۹	۱۲	۱/۳۵	۲/۲۸	۰/۴۹
	۱۸/۳	۲۶/۸	۳۳/۹	۱۲/۵	۸/۵			
عدم وجود برنامه‌های حمایتی و تشویقی جذب سرمایه‌گذاری در خانقین	۱۷	۲۶	۳۵	۴۷	۲۸	۱/۰۹۹	۳/۰۵	۰/۰۰۰
	۱۱/۱	۱۶/۹	۲۲/۹	۳۰/۷	۱۸/۴			
عدم مدیریت جاذبه‌ها و استفاده نادرست از آن‌ها	۲۰	۳۲	۴۱	۳۷	۲۳			
	۱۳/۱	۲۰/۹	۲۶/۸	۲۴/۱	۱۵/۱			

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

۰/۰۰۰	۳/۰۷	۱/۰۲	-	-	-	-	-	کل
-------	------	------	---	---	---	---	---	----

مطابق با گویه‌های جدول (۷) مربوط به موانع مدیریتی و تصمیم‌گیری گردشگری از نگاه ساکنان روستاها، میانگین کل موانع زیربنایی در بین ساکنان روستا برابر با ۲/۱۲ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد بالاتر از حد متوسط بوده و قابل‌تعمیم به جامعه آماری ساکنان روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

بررسی نارسایی‌های توسعه گردشگری از نگاه روستاییان

در این راستا، مهم‌ترین نارسایی‌های توسعه گردشگری از نگاه پاسخگویان روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۸) نمایش داده می‌شود.

جدول ۸: بررسی نارسایی‌های توسعه گردشگری از نگاه ساکنان روستایی

سطح معناداری	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	درصد افراد پاسخگو					سوال
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۰/۰۰۳	۲/۶۳	۱/۳۵	۳۳	۴۶	۳۵	۲۱	۱۸	تأثیر کم در افزایش درآمد
			۲۱/۵	۳۰/۱	۲۲/۹	۱۳/۷	۱۱/۸	
۰/۰۰۱	۳/۱۸	۱/۱۴	۲۰	۳۹	۴۱	۳۲	۲۱	تأثیر کم در ایجاد اشتغال
			۱۳/۱	۲۵/۵	۲۶/۸	۲۰/۹	۱۳/۷	
۰/۰۰۰	۳/۰۲	۱/۰۹	۱۲	۲۶	۶۲	۲۸	۲۵	پایین بودن سطح امکانات و خدمات و امنیت در سطح منطقه
			۷/۸	۱۶/۹	۴۰/۵	۱۸/۴	۱۶/۴	
۰/۰۰۰	۳/۰۱	۱/۰۲	۲۳	۴۰	۳۸	۳۱	۲۱	ناچیز بودن میزان توسعه گردشگری در روستاها
			۱۵/۱	۲۶/۱	۲۴/۹	۲۰/۲	۱۳/۷	
۰/۰۰۲	۲/۹۹	۱/۲۱	۲۶	۳۹	۴۲	۲۹	۱۷	تأثیر کم در افزایش فضاهای بهداشتی، رفاهی، آموزشی و فرهنگی
			۱۶/۹	۲۵/۴	۲۷/۶	۱۸/۹	۱۱/۲	
۰/۰۰۰	۳/۰۲	۱/۰۵						کل

مطابق با گویه‌های جدول (۸) مربوط به نارسایی‌های توسعه گردشگری از نگاه گردشگران، میانگین کل نارسایی‌های توسعه گردشگری در بین گردشگران برابر با ۲/۹۶ است که در سطح اطمینان ۹۹ درصد، بالاتر از حد متوسط بوده و قابل‌تعمیم به جامعه آماری گردشگران روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

بررسی موانع زیربنایی توسعه گردشگری

در این راستا، موانع زیربنایی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۹) نمایش داده می‌شود.

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

جدول ۹: بررسی موانع زیربنایی گردشگری از نگاه گردشگران

سوال	درصد افراد پاسخگو						انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	سطح معناداری
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	نسبت			
نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات رفاهی و اقامتی	۸	۱۹	۲۵	۱۷	۲۱	۲۱/۸	۱/۴۵	۲/۸۵	۰/۰۰۲
	۸/۹	۲۱/۱	۲۷/۸	۱۸/۹	۲۳/۳				
نامناسب بودن راه‌های دسترسی به مکان‌های گردشگری	۱۱	۲۲	۳۱	۱۹	۷	۲۱/۱	۱/۱۲	۳/۱۳	۰/۰۰۰
	۱۲/۲	۲۴/۵	۳۴/۴	۲۱/۱	۷/۸				
کمبود وسایل نقلیه عمومی جهت جابه‌جایی گردشگران	۵	۲۱	۲۹	۲۳	۱۲	۲۳/۲	۱/۵۹	۳/۵۲	۰/۰۰۱
	۵/۵	۲۳/۳	۳۲/۲	۲۵/۷	۲۳/۳				
فصلی بودن حضور گردشگران و تراکم آن‌ها با فصل کار در روستاها	۹	۱۸	۲۵	۲۷	۱۱	۲۷/۸	۱/۶۳	۲/۱۵	۰/۰۰۲
	۱۰	۲۰	۲۷/۸	۳۰	۱۲/۲				
کل	-	-	-	-	-	-	۱/۲۹	۲/۰۵	۰/۰۰۰

مطابق با گویه‌های جدول (۹) مربوط به موانع زیربنایی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران، میانگین کل نارسایی‌های توسعه گردشگری در بین گردشگران در بازه ۱ تا ۵ برابر با ۲/۹۱ است.

بررسی موانع آموزشی و فرهنگی توسعه گردشگری

در این راستا، موانع آموزشی و فرهنگی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۱۰) نمایش داده می‌شود.

جدول ۱۰: بررسی موانع فرهنگی و آموزشی گردشگری از نگاه گردشگران

سوال	درصد افراد پاسخگو						انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	سطح معناداری
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	نسبت			
عدم تمایل مردم بومی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری	۱۱	۱۹	۲۳	۲۵	۱۲	۲۷/۸	۱/۲۹	۳/۰۸	۰/۰۰۲
	۱۲/۲	۲۱/۱	۲۵/۶	۲۷/۸	۱۳/۳				
کمبود افراد آموزش‌دیده؛ به‌ویژه راهنما و بلد محلی جهت معرفی جاذبه‌ها	۹	۱۸	۲۶	۲۹	۸	۲۸/۹	۱/۶۳	۲/۲۵	۰/۰۰۰
	۱۰	۲۰	۲۸/۹	۳۲/۲	۸/۹				
تعارض و تفاوت میان فرهنگ گردشگران و مردم روستا	۷	۱۶	۲۳	۲۷	۱۷	۲۵/۶	۱/۰۵	۲/۶۹	۰/۰۰۲
	۷/۸	۱۷/۸	۲۵/۶	۳۰	۱۸/۸				
عدم آشنایی و عدم آموزش روستاییان در ارتباط با نحوه برخورد با گردشگر	۱۲	۱۸	۲۱	۳۰	۹	۳۳/۲	۱/۹۶	۲/۰۵	۰/۰۰۰
	۱۳/۴	۲۰	۲۳/۳	۳۳/۲	۱۰				
عدم برقراری ارتباط مناسب روستاییان با گردشگران	۱۰	۱۴	۱۹	۲۷	۲۰	۲۱/۱	۱/۱۱	۳/۱۵	۰/۰۰۱
	۱۱/۱	۱۵/۵	۲۱/۱	۳۰	۲۲/۲				

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری ... / فواد عبدالکریم و همکاران

۰/۰۰۰	۲/۶۴	۰/۷۲						کل
-------	------	------	--	--	--	--	--	----

مطابق با گویه‌های جدول (۱۰) مربوط به آموزشی و فرهنگی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران، میانگین کل نارسایی‌های توسعه گردشگری در بین گردشگران برابر با ۲/۶۴ است.

بررسی موانع بازاریابی و تبلیغاتی توسعه گردشگری

در این راستا، موانع بازاریابی و تبلیغاتی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۱۱) نمایش داده می‌شود.

جدول ۱۱: بررسی موانع بازاریابی و تبلیغاتی گردشگری از نگاه گردشگران

سطح معناداری	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	درصد افراد پاسخگو					سوال
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۰/۰۱۶	۳/۸۱	۱/۱۲	۱۳	۲۳	۲۵	۱۹	۱۰	کمبود تبلیغات و اطلاع‌رسانی از طریق صدا و سیما شبکه اشراق
			۱۴/۴	۲۵/۶	۲۷/۸	۲۱/۱	۱۱/۱	
۰/۰۰۰	۳/۰۶	۱/۰۹	۷	۲۹	۲۴	۲۱	۹	اطلاع‌رسانی ناکافی از نواحی گردشگری توسط مقامات محلی، بروشور و...
			۷/۸	۳۲/۲	۲۶/۷	۲۳/۳	۱۰	
۰/۰۰۰	۲/۸۵	۱/۵۳	۸	۳۰	۲۷	۱۷	۸	عدم وجود بازارهای محلی عرضه محصولات و صنایع دستی
			۸/۹	۳۳/۳	۳۰	۱۸/۹	۸/۹	
۰/۰۵	۲/۹۶	۱/۱۲	۹	۲۹	۲۳	۱۸	۱۱	کمبود یا عدم دسترسی به پست و اینترنت و خدمات دنیای مجازی
			۱۰	۳۲/۲	۲۵/۶	۲۰	۱۲/۲	
۰/۰۰۰	۲/۹۶	۰/۷۲	—	—	—	—	—	کل

مطابق با گویه‌های جدول (۱۱) مربوط به موانع بازاریابی و تبلیغاتی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران، میانگین کل نارسایی‌های توسعه گردشگری در بین گردشگران برابر با ۳/۱۷ است.

بررسی موانع زیست‌محیطی توسعه گردشگری

در این راستا، موانع زیست‌محیطی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران روستایی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج آن در جدول (۱۲) نمایش داده می‌شود.

جدول ۱۲: بررسی موانع زیست‌محیطی گردشگری از نگاه گردشگران

سطح معناداری	میانگین رتبه‌ای	انحراف معیار	درصد افراد پاسخگو					سوال
			خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
۰/۰۰۰	۲/۶۱	۱/۱۵	۹	۲۵	۲۳	۲۱	۱۲	نامناسب بودن زیرساخت‌های محیطی (راه‌ها و فاضلاب و...)
			۱۰	۲۷/۸	۲۵/۶	۲۳/۳	۱۳/۳	

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

۰/۰۰۰	۳/۰۲	۱/۰۹	۲۱	۲۲	۲۱	۱۸	۸	افزایش عبور و مرور و راه‌اندازها بر اثر ازدحام گردشگران
			۲۳/۳	۲۴/۵	۲۳/۳	۲۰	۸/۹	
۰/۴۹	۲/۹۶	۱/۶۳	۱۱	۲۵	۲۴	۱۹	۱۱	افزایش گرمای هوا در فصل تابستان (بالای ۴۰ درجه)
			۱۲/۲	۲۷/۸	۲۶/۷	۲۱/۱	۱۲/۲	
۰/۰۰۰	۳/۴۱	۱/۴۵	۲۱	۱۷	۲۵	۱۸	۹	افزایش زباله و پسماند توسط گردشگران
			۲۳/۳	۱۸/۹	۲۷/۸	۲۰	۱۰	
۰/۰۰۰	۳/۰۷	۱/۰۲	-	-	-	-	-	کل

مطابق با گویه‌های جدول (۱۲) مربوط به موانع زیست‌محیطی توسعه گردشگری از نگاه گردشگران، میانگین کل نارسایی‌های توسعه گردشگری در بین گردشگران برابر با ۳/۰۲ است.

موانع خدماتی و زیربنایی، اقتصادی، زیست‌محیطی و مدیریتی از مهم‌ترین موانع رشد و توسعه گردشگری در روستاهای بخش میدان هستند و با افزایش خدمات و زیرساخت‌ها، افزایش سرمایه‌گذاری، تصمیم‌گیری مناسب در راستای حرکت روبه‌جلو و هماهنگی با حفظ محیط‌زیست می‌توان آن‌ها رفع یا اثر آن‌ها را کم کرد. براین مبنا، باتوجه به اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه‌ها، از تعداد ۱۵۳ خانوار از بخش میدان خانقین که به‌عنوان نمونه انتخاب شده بودند ۴۸/۵ درصد اعتقاد دارند که نامناسب بودن خدمات رفاهی و زیربنایی از مهم‌ترین موانع توسعه گردشگری روستایی بخش میدان است. هم‌چنین ۷۶/۶ درصد به تاثیرگذاری متوسط تا خیلی زیاد در بخش آموزشی و فرهنگی و نامناسب بودن زیرساخت‌های زیست‌محیطی با ۶۵/۲ درصد به‌عنوان موانع مهم گسترش و رونق گردشگری روستایی و متعاقب آن توسعه پایدار روستایی در محدوده مورد مطالعه یاد کرده‌اند. در این پژوهش، به‌منظور دسته‌بندی موانع توسعه گردشگری روستایی و تعیین میزان واریانس تبیین شده توسط هر کدام از متغیرها در قالب عامل‌های دسته‌بندی شده، از تحلیل عاملی استفاده شد. به‌منظور تشخیص مناسب بودن داده‌های مربوط به مجموعه متغیرهای موردتحلیل درخصوص موانع توسعه گردشگری روستایی از آزمون بارتلت و شاخص KMO بهره گرفته شد. معناداری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۵ درصد و مقدار مناسب KMO (جدول شماره ۱۳) حاکی از همبستگی و مناسبت متغیرهای موردنظر برای انجام تحلیل عاملی بود.

جدول شماره ۱۳: مقدار KMO آزمون بارتلت و سطح معناداری

مجموعه مورد تحلیل	مقدار KMO	مقدار بارتلت	سطح معناداری
	۰/۷۶۲	۱۷۵۶/۳۵	۰/۰۰۰

خدماتی - زیربنایی

مقدار ویژه این عامل ۱۷/۶۵ می‌باشد که قادر است ۳۴/۳۲ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل چهار متغیر بارگذاری شده است که در میان آن‌ها نامناسب بودن خدمات رفاهی و اقامتی با ۰/۸۴۴ بیش‌ترین تأثیر را دارند.

جدول ۱۴: متغیرهای بارگذاری شده در عامل اول (خدماتی و زیربنایی)

متغیر	بارعاملی
نامناسب بودن تسهیلات و تجهیزات رفاهی و اقامتی	۰/۸۴۴
کمبود وسایل نقلیه عمومی جهت جابه‌جایی گردشگران	۰/۸۰۱
نامناسب بودن تجهیزات درمانی و ورزشی و خدماتی	۰/۷۵۴
نامناسب بودن راه‌های دسترسی به اماکن جذب گردشگر	۰/۷۱۲

آموزشی- فرهنگی

مقدار ویژه این عامل ۱۲/۳۴ می‌باشد که قادر است ۱۲/۱۴ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهید. در این عامل چهار متغیر بارگذاری شده است که در میان آن‌ها عدم تمایل مردم برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری با ۰/۷۴۶ و عدم وجود نیروهای آموزش‌دیده و کار بلد برای ارتباط با گردشگران با ۰/۷۱۱ بیش‌ترین تأثیر را دارند.

جدول ۱۵: متغیرهای بارگذاری شده در عامل دوم (آموزشی و فرهنگی)

متغیر	بارعاملی
عدم تمایل مردم برای سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری	۰/۷۴۶
عدم وجود نیروهای آموزش‌دیده و کار بلد برای ارتباط با گردشگران	۰/۷۱۱
تعارض میان فرهنگ مردم محلی و گردشگران	۰/۶۵۲
عدم آشنایی روستاییان در برخورد با گردشگران	۰/۵۸۴
برقرار نکردن با گردشگران	۰/۶۲۱

زیست‌محیطی

مقدار ویژه این عامل ۹/۸۵ می‌باشد که قادر است ۲۴/۵۷ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهید. در این عامل پنج متغیر بارگذاری شده است که در میان آن‌ها نامناسب بودن ساختارهای محیطی (راه، فاضلاب و ...) با ۰/۸۲۱ و افزایش زباله‌ها و پسماندهای گردشگران در منطقه با ۰/۷۹۵ بیش‌ترین تأثیر را دارند.

جدول ۱۶: متغیرهای بارگذاری شده در عامل سوم (زیست‌محیطی)

متغیر	بارعاملی
نامناسب بودن ساختارهای محیطی (راه، فاضلاب و...)	۰/۸۲۱
افزایش زباله‌ها و پسماندهای گردشگران در منطقه	۰/۷۹۵
افزایش گرمای هوا در فصل تابستان و تراکم کم گردشگر در این فصل	۰/۶۵۲
ازدحام جمعیت و شلوغی و راه‌بندان در مسیر تردد روستاییان	۰/۵۸۴
برقرار نکردن ارتباط مناسب با گردشگران	۰/۸۲۳

بازاریابی و تبلیغاتی

مقدار ویژه این عامل ۸/۳۱ می‌باشد که قادر است ۶/۴۷ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهید. در این عامل چهار متغیر بارگذاری شده است که در میان آن‌ها کمبود تبلیغات در صداوسیما استانی با ۰/۸۱۶ و اطلاع‌رسانی ناکافی از نواحی گردشگری پذیر با ۰/۷۴۹ بیش‌ترین تأثیر را دارند.

جدول ۱۷: متغیرهای بارگذاری شده در عامل سوم (بازاریابی و تبلیغاتی)

متغیر	بارعاملی
کمبود تبلیغات در صداوسیما اشراق تی وی	۰/۸۱۶
اطلاع‌رسانی ناکافی از نواحی گردشگری پذیر	۰/۷۴۹
عدم وجود بازاریابی برای عرضه محصولات محلی و صنایع‌دستی	۰/۶۳۸

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

۰/۵۹۴	کمبود یا عدم دسترسی به اینترنت و شبکه‌های مجازی
-------	---

مدیریتی و تصمیم‌گیری

مقدار ویژه این عامل ۷/۱۵ می‌باشد که قادر است ۵/۳۴ درصد واریانس را محاسبه و توضیح دهد. در این عامل شش متغیر بارگذاری شده است که در میان آن‌ها عدم وجود سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش گردشگری روستایی با ۰/۸۵۴ و نبود برنامه‌های حمایتی و تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاران در بخش گردشگری روستایی با ۰/۸۳۲ بیش‌ترین تاثیر را دارند.

جدول ۱۸: متغیرهای بارگذاری شده در عامل سوم (بازاریابی و تبلیغاتی)

متغیر	بارعاملی
عدم وجود سرمایه‌گذاری خصوصی در بخش گردشگری روستایی	۰/۸۵۴
ناهماهنگی بین سازمان‌های مربوط به روستا در این امر	۰/۶۱۵
محدود بودن اختیارات سازمان میراث فرهنگی	۰/۷۳۱
عدم تمایل دولت به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری روستایی	۰/۶۹۸
عدم مدیریت جاذبه‌ها و استفاده نادرست از آن‌ها	۰/۵۴۹
نبود برنامه‌های حمایتی و تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاران در بخش گردشگری روستایی	۰/۸۳۲

تحلیل اثرات گردشگری روستایی بر توسعه پایدار روستایی

جدول ۱۹: ارزیابی اثرات گردشگری روستایی بر توسعه پایدار روستایی

	Category	N	Observed Prop	Test Prop	Exact Sig. tailed)
خدماتی - زیربنایی	Group 1 ≤ 2	۹۵	۳۷	۵۰	۰/۰۰۰
	Group 2 > 2	۱۶۲	۷۳		
	Total	۲۵۷	۰/۱۰۰		
آموزشی - فرهنگی	Group 1 ≤ 2	۱۰۱	۳۹	۵۰	۰/۰۰۰
	Group 2 > 2	۱۵۶	۶۱		
	Total	۲۵۷	۰/۱۰۰		
زیست‌محیطی	Group 1 ≤ 2	۸۳	۳۲	۵۰	۰/۰۰۰
	Group 2 > 2	۱۷۴	۶۸		
	Total	۲۵۷	۰/۱۰۰		
بازاریابی و تبلیغاتی	Group 1 ≤ 2	۱۲۵	۴۹	۵۰	۰/۰۰۰
	Group 2 > 2	۱۳۲	۵۱		
	Total	۲۵۷	۰/۱۰۰		
مدیریتی و تصمیم‌گیری	Group 1 ≤ 2	۹۲	۳۶	۵۰	۰/۰۰۰
	Group 2 > 2	۱۶۵	۶۴		
	Total	۲۵۷	۰/۱۰۰		

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

جهت تحلیل اثرات گردشگری بر توسعه پایدار روستایی و ارتقای شاخص‌های پایداری آن، از آزمون رگرسیون خطی استفاده شده است؛ به طوری که توسعه پایدار روستایی به عنوان متغیر مستقل در مدل رگرسیونی وارد شده است. مدل برازش رگرسیونی اثرات ابعاد گردشگری در توسعه پایدار روستایی را نشان می‌دهد که بین پاسخ‌دهندگان ۰/۶۸۵ بوده است.

جدول ۲۰: تحلیل واریانس اثرات ابعاد گردشگری روستایی بر توسعه پایدار روستایی

R	ضریب تعیین	ضریب تعیین تصحیح شده
۰/۸۴۱	۰/۶۸۵	۰/۲۲۸

مطابق جدول (۲۱) نیز با استفاده از مدل برازش رگرسیون خطی ابعاد تأثیر گردشگری روستایی بر توسعه پایدار بین پاسخ-دهندگان مشخص شد.

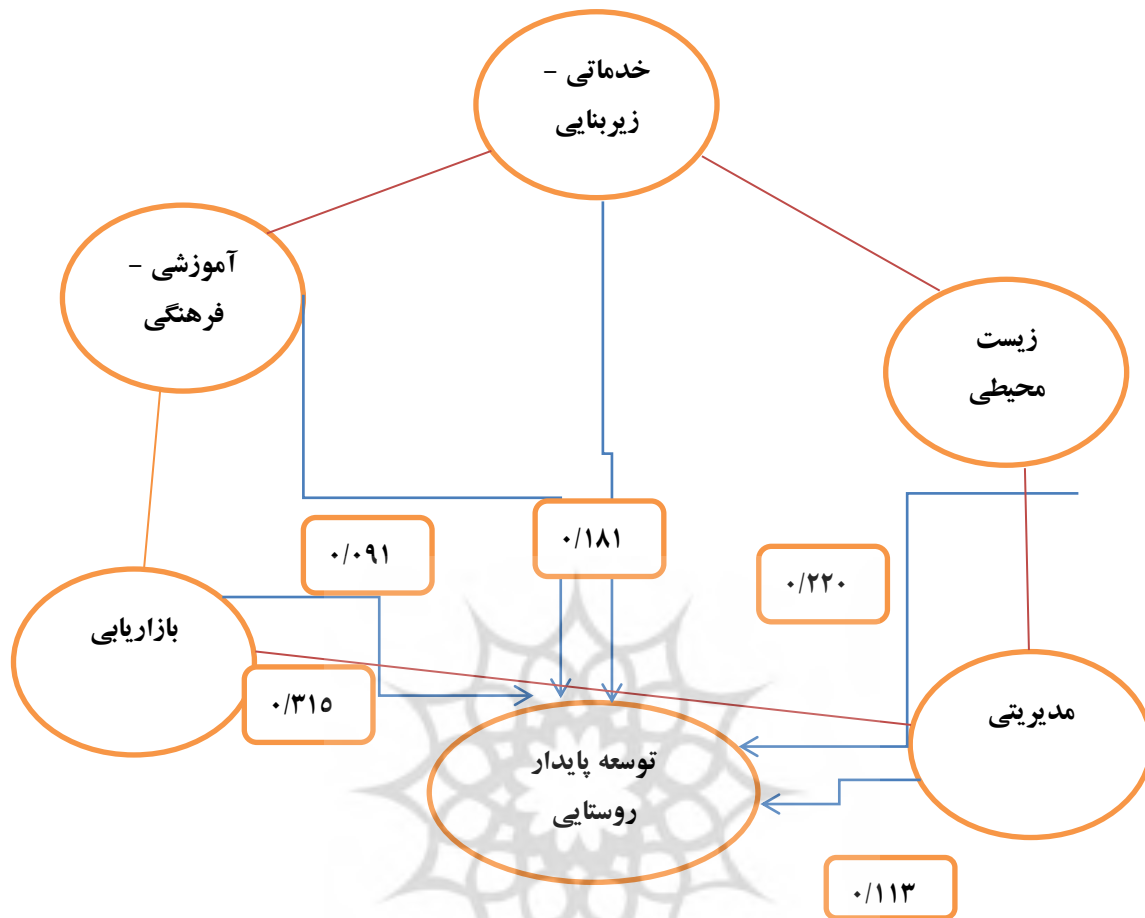
جدول ۲۱: تحلیل واریانس مبتنی بر رابطه خطی بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار روستایی بخش میدان

مولفه‌ها	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره آزمون	سطح معناداری
اثر رگرسیونی	۸/۶۵۲	۴	۲/۱۶۳	۱۵/۶۸۹	۰/۰۰۰
باقیمانده	۲۶/۸۸۶	۲۵۷	۱۳۸		
کل	۲۵/۵۳۹	۲۵۳			

با نگاهی اجمالی به مقادیر ضرایب B روشن است که یک واحد تغییر در انحراف معیار متغیرهای تأثیر گذار بر توسعه پایدار روستایی در روستاهای هدف گردشگری بخش میدان در شاخص‌های خدماتی- زیر بنایی به اندازه (۰/۱۸۱)، آموزشی-فرهنگی (۰/۳۱۵)، زیست محیطی (۰/۲۲۰)، بازاریابی (۰/۰۹۱) و مدیریتی (۰/۱۱۳) در بین پاسخ‌دهندگان داشته است.

جدول ۲۱: ضرایب شدت رابطه میان تأثیر گردشگری بر توسعه پایدار روستایی در روستاهای بخش میدان

نام متغیر تأثیر گذار	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد Beta	آماره آزمون T	سطح معناداری
	B	خطای استاندارد			
عدد ثابت	۰/۶۳۷	۰/۲۲۲	-	۲/۸۶۹	۰/۰۰۵
خدماتی- زیربنایی	۰/۲۲۲	۰/۰۷۸	۰/۱۸۱	۲/۸۶۶	۰/۰۰۲
آموزشی- فرهنگی	۰/۲۳۸	۰/۰۴۸	۰/۳۱۵	۴/۹۹۳	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۰/۲۱۸	۰/۰۳۹	۰/۲۲۰	۳/۴۰۳	۰/۰۰۰
بازاریابی و تبلیغاتی	۰/۰۹۱	۰/۰۶۳	۰/۰۹۱	۱/۴۱۱	۰/۰۰۱
مدیریتی	۰/۰۴۸	۰/۰۳۴	۰/۱۱۳	۲/۱۵۶	۰/۰۰۳

شکل ۲: تحلیل مسیر اثرات گردشگری بر توسعه پایدار روستایی بخش میدان

طبق شکل (۲) با استفاده از مدل برازش رگرسیونی به ترسیم مدل تحلیل مسیر عوامل اثرگذار بخش گردشگری در توسعه پایدار روستایی در روستاهای هدف گردشگری بخش میدان پرداخته شد. بر این مبنا، به منظور آزمون این سوال رابطه بین گردشگری روستایی و توسعه پایدار روستایی در ابعاد مختلف خدماتی، آموزشی- فرهنگی، زیست محیطی، بازاریابی و مدیریتی مورد کنکاش و بررسی قرار گرفت؛ یعنی می توان ادعا نمود که در سطح اطمینان ۹۵ درصد رابطه معنادار مثبتی برقرار است و این گونه اثبات می گردد که توسعه گردشگری روستایی می تواند به عنوان مهم ترین راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار محلی و اعتلای شأن انسان روستایی مطرح گردد.

بحث

گردشگری روستایی به عنوان فعالیتی شناخته می شود که نه تنها نقش موثری در توسعه اقتصاد محلی دارد، بلکه به عنوان یکی از عناصر جدایی ناپذیر راهبرد توسعه پایدار روستایی مطرح شده است، اما در این بین در بحث گردشگری روستایی جایگاه گردشگری هوشمند در روستا نقش مهم و حائز اهمیتی دارد. روستاها با استفاده از فناوری های هوشمند قادر خواهند بود تجارت خود را ترویج دهند و سطح زیرساخت های گردشگری خود را بهبود ببخشند. همان طور که از نتایج مشخص می شود از مهم ترین موانع تاثیرگذار بر توسعه پایدار روستایی در روستاهای هدف گردشگری بخش میدان در شاخص های خدماتی- زیربنایی به اندازه (۰/۱۸۱) آموزشی- فرهنگی (۰/۳۱۵) زیست محیطی (۰/۲۲۰) بازاریابی (۰/۰۹۱) و مدیریتی (۰/۱۱۳) را می توان نام برد. بر این مبنا، عامل ترکیبی زیرساختی-رفاهی به عنوان

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

عامل نخست وارد تحلیل شده و بیشترین میزان واریانس را به خود اختصاص داده است. به هر حال، نخستین گام جهت توسعه گردشگری روستایی مناسب بودن زیرساخت‌های عمرانی همانند: جاده‌ها و راه‌های ارتباطی منطقه، مناسب بودن تسهیلات و تجهیزات اقامتی در منطقه، مناسب بودن تسهیلات و تجهیزات رفاهی (رستوران‌ها و غیره) در منطقه، مناسب بودن تسهیلات بهداشتی و خدماتی در منطقه (سرویس‌های بهداشتی، خدمات جمع‌آوری زباله و غیره)، وجود فضاهای مناسب جهت پارک مناسب و مطمئن اتومبیل در منطقه و وجود فضاهای تفریحی و ورزشی در منطقه (از قبیل پارک‌ها و غیره) هست که از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشند. بر اساس نتایج پژوهش، یکی دیگر از موانع توسعه گردشگری روستایی شامل عامل آموزشی- فرهنگی است. در این راستا براساس یافته‌های پژوهش، بدون تردید یکی از مهم‌ترین موانع در توسعه گردشگری، عدم آشنایی روستاییان منطقه با فواید و مزایای صنعت گردشگری، تعارض میان فرهنگ گردشگران و مردم منطقه، عدم وجود انگیزه کافی در بین روستاییان منطقه جهت مشارکت در فعالیت‌های گردشگری، عدم تمایل مردم و بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری در منطقه و گرایش غالب مردم به استفاده اختصاصی از فضاهای روستا در قالب ویلا و باغ‌های خصوصی در منطقه است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این بخش از پژوهش و اهمیت عامل اجتماعی- فرهنگی در پژوهش‌های مختلفی؛ هم‌چون پوراحمد و همکاران (۱۳۹۵)، نیز مورد تأکید قرار گرفته است. هم‌چنین علاوه بر موانع زیرساختاری- رفاهی و آموزشی- فرهنگی، بر اساس یافته‌های پژوهش یکی دیگر از موانع اصلی توسعه گردشگری روستایی، عامل زیست‌محیطی است که اهمیت آن در مطالعات مختلفی کرانی (۱۳۹۹)، نجفی (۱۳۹۸)، قدیری معصوم و همکاران (۱۳۹۹)، مورد تأیید قرار گرفته است. آنچه مسلم است با توجه به گستردگی و اهمیت موانع مختلف توسعه گردشگری در سطح مناطق روستایی، انتظار می‌رود تا مدیران سازمان‌ها به این موارد توجه لازم را داشته باشند و به اتخاذ برنامه‌های همسو با حفظ محیط‌زیست بپردازند. هم‌چنین یکی دیگر از موانع گردشگری روستایی بحث بازاریابی و تبلیغاتی (در این بین اهمیت و نقش هوشمندسازی بیش‌تر خود را نشان می‌دهد) است که با ۰/۰۹۱ از عوامل تأثیرگذار در این زمینه می‌باشد که در نتایج پژوهش‌های نجفی‌کانی و نجفی (۱۳۹۹)، نجفی (۱۳۹۸) به آن اشاره گردیده است و به آن به‌عنوان یکی از موانع مهم در گردشگری روستایی تأکید داشته‌اند. هم‌چنین از دیگر موانع گردشگری روستایی می‌توان مانع مدیریتی و تصمیم‌گیری در این راستا را نام برد که با ۰/۰۴۸ تأثیرگذار است. در نتایج کرانی (۱۳۹۹) به آن تأکید شده است. با توجه به مطالعات و مشاهدات میدانی و آنچه که در طول انجام این پژوهش به صورت تجربی به آن‌ها دست یافته است، پیشنهاداتی در سطح محلی و منطقه‌ای در جهت بهبود و توسعه گردشگری روستایی بخش میدان خانقین ارائه می‌گردد:

- ارائه تقویم و فهرست رویدادهای گردشگری در فصول مختلف در هر روستا از سوی دهیار و شورا و با همکاری سازمان صدا و سیما؛ اشراق تی وی؛
- انجام به موقع تبلیغات؛
- برپایی فروشگاه و نمایشگاه محصولات روستا؛
- آموزش کوتاه‌مدت دهیاران و افراد کلیدی روستا و افزایش آگاهی مردم روستا درباره منافع و مزایای گردشگری؛
- در نظر گرفتن پارکینگ‌های اتومبیل در اماکن گردشگری و تفریحی روستای مورد مطالعه؛
- ایجاد اقامتگاه‌های مناسب و ارزان‌قیمت در روستاهای هدف گردشگری در بخش میدان؛
- ایجاد تنوع در جاذبه‌های روستایی بخش میدان؛ مانند توسعه جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و زیارتی؛

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

- ایجاد و برپایی مراکز اطلاع‌رسانی به گردشگران به‌خصوص در فصل‌های بهار و تابستان در طول جاده‌های منتهی به خانقین و میسر نمودن شرایط برای بازدید زائران از خانقین؛

- افزایش سهم بودجه‌های عمرانی گردشگری در بخش میدان؛

- سرمایه‌گذاری مشترک بین سرمایه‌گذاران خارج از استان و داخلی و اعمال کنترل بیش‌تر بر این سرمایه‌گذاران در روستاهایی مانند حاجی‌لر، بانی بی و توفکه و...

- افزایش توانمندی اجتماعی با تأکید بر دانش و آگاهی، آموزش و اطلاع‌رسانی، افزایش مشارکت زنان و جوانان به‌منظور افزایش خودتکایی در فعالیت‌های گردشگری؛ به‌خصوص در روستاهای توفکه و بانی بی که در سطح پایین اجتماعی- فرهنگی قرار دارند.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

سهم نویسندگان در پژوهش

سهم نویسندگان برابر است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تضاد منافی ندارند.

تقدیر و تشکر

از تمامی مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر تقدیر می‌گردد.

منابع

- اکبرپور، محمد و اربابی، محمد. (۱۳۹۵). واکاوی موانع توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری استان خراسان شمالی. *فصلنامه میراث و گردشگری*، ۱ (۱)، ۹۶-۶۳.
- <https://www.sid.ir/journal/issue/28505/fa>
- پوراحمد، احمد، حسینی‌سیاه‌گلی، مهناز و صدق‌مولا، امین. (۱۳۹۵). ارزیابی شاخص‌های توسعه پایداری گردشگری در جوامع میزبان، مطالعه موردی: شهر ساری. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۶ (۲۱)، ۱۷۲-۱۶۰.
- https://gps.gu.ac.ir/article_41683.html
- حبیبی‌کوشکوهی، حسن، منشی‌زاده، رحمت‌الله و رضویان، محمدتقی. (۱۴۰۰). بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان‌های املش و رودسر. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۱ (۳۹)، ۳۲۹-۲۶۰.
- [10.30488/gps.2020.200679.3097](https://gps.gu.ac.ir/article_41683.html)
- خانی، فضیله، قاسمی، ابوطالب و قنبری‌نسب، علی. (۱۳۸۸). بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تکیه بر نظرسنجی از خانوارهای روستایی، مطالعه موردی: روستایی چمخاله شهرستان لنگرود. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*، ۱ (۴)، ۶۴-۵۱.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/Supporting.aspx?ID=118411>
- رومیانی، احمد، سجاسی‌قیداری، حمدالله و رضوانی، محمدرضا. (۱۳۹۸). ارائه الگوی برای توسعه پایدار مقصدهای گردشگری روستایی با رویکرد برنامه‌ریزی فضایی، مورد مطالعه: شرق استان مازندران، رساله دکتری دانشگاه فردوسی مشهد.
- شوکتی‌آمقانی، محمد، اسحاقی، رضا، ماهری، احد، رضایی، روح‌الله و شعبانعلی‌فمی، حسین. (۱۳۹۵). بررسی موانع توسعه گردشگری در مناطق روستایی شهرستان اسکو (مطالعه موردی: روستای ساحلی آق‌گنبد). *فصلنامه علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی*، ۱۶ (۵۳)، ۳۷-۲۳.
- <http://geographical-space.iau-ahar.ac.ir/article-1-2347-fa.html>
- هیاس‌نجف، عباس. (۱۳۹۹). واکاوی کیفیت محیط زندگی سکونتگاه‌های روستایی، مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان خانقین (عراق)، رساله کارشناسی ارشد دانشگاه رازی، گروه جغرافیا، کرمانشاه.
- علوانی، ناصر و سواری، مسلم. (۱۴۰۱). مقایسه شاخص‌های گردشگری پایدار در مناطق روستایی شهرستان‌های خرمشهر و آبادان با استفاده از ماتریس SWOT. *جغرافیا و روابط انسانی*، ۵ (۱)، ۴۲-۲۶.

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری... / فواد عبدالکریم و همکاران

[10.22034/gahr.2022.337891.1702](https://serd.khu.ac.ir/article-1-3540-fa.html)

فتحی، بهرام. (۱۳۹۹). نقش کارآفرینی روستایی در توسعه پایدار محلی با تأکید بر پیوستگی‌های روستایی - شهری. رساله دکتری دانشگاه شهید بهشتی تهران، با راهنمایی دکتر عباس سعیدی.

قاسمی، ایرج. (۱۳۸۸). برنامه‌ریزی کالبدی حوزه‌های روستایی، ناشر: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

قدیری معصوم، مجتبی، مینایی، مهرسا و دربان آستانه، علیرضا. (۱۳۹۹). نقش اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه گردشگری روستایی در نواحی روستایی شهرستان خور و بیابانک. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۹ (۳۲)، ۴۲-۳۲.

<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3540-fa.html>

کاظمی، محمدرضا، شهرامی‌اردجانی، رفعت، حسینی‌مهر، سیده‌صدیقه و پورشیخیان، علیرضا. (۱۴۰۰). تبیین ظرفیت‌ها و زمینه‌های توسعه پایدار روستایی با تأکید بر گردشگری طبیعی در روستاهای شهرستان بندرانزلی. فصلنامه علمی- پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۳ (۳)، ۹۲۳-۹۰۳.

<https://www.sid.ir/paper/1035263/fa>

کرانی، زهرا. (۱۳۹۹). تبیین سناریو، راهبردها و راهکارهای اجرایی توسعه گردشگری روستایی (مورد مطالعه: منطقه گردشگری ریجاب). مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۲ (۳)، ۳۵-۲۷.

https://journals.srbiau.ac.ir/article_16743.html

نجفی‌کانی، علی‌اکبر. (۱۳۹۸). چالش‌ها و تنگناهای توسعه اقتصادی در نواحی روستایی، مطالعه موردی: بخش داشلیبرون شهرستان گنبد. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲۹، ۱۶۸-۱۵۱.

<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3358-fa.html>

نجفی‌کانی، علی‌اکبر و نجفی، کبری. (۱۳۹۹). بررسی موانع توسعه گردشگری روستاهای کوهستانی با تأکید بر آب‌درمانی. مطالعه موردی: روستاهای بخش لاریجان شهرستان آمل. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۰ (۳۷)، ۲۴۵-۲۲۸.

[10.30488/gps.2019.195488.3079](https://serd.khu.ac.ir/article-1-3402-fa.html)

ولیعقی‌زاده، علی، خوانین‌زاده، فرزانه و رضایی، محمدرضا. (۱۳۹۸). اثرات گردشگری روستایی بر توسعه کارآفرینی مورد: روستای سریزد در شهرستان مهریز. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۸ (۳)، ۱۰۳-۸۴.

<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3402-fa.html>

یاری‌حصاری، ارسطو و محمدی، چنور. (۱۴۰۲). واکاوی نقش گردشگری بر توسعه روستاهای هدف گردشگری شهرستان پاوه. جغرافیا و روابط انسانی، ۶ (۲)، ۴۸۹-۴۷۳.

[10.22034/gahr.2023.395145.1862](https://serd.khu.ac.ir/article-1-3402-fa.html)

Alvani, N. and Savari, M. (2022). Comparison of sustainable tourism indicators in rural areas of Khorramshahr and Abadan counties using SWOT matrix. *Geography and Human Relationships*, 5(1), 26-42. [In Persian]

[10.22034/gahr.2022.337891.1702](https://serd.khu.ac.ir/article-1-3540-fa.html)

Bracaglia, V., D'Alfonso, T., Nastasi, A., Sheng, D., Wan, Y., Zhang, A. (2020). High-speed rail networks, capacity investments and social welfare. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 132(C), 308-323.

[10.1016/j.tra.2019.11.011](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0965856420300111)

Croes, R., Ridderstaat, J., & Shapoval, V. (2020). Extending tourism competitiveness to human development. *Annals of Tourism Research*, 80, 102825.

[10.1016/j.annals.2019.102825](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261817920300285)

Fathi, B. (2020). The role of rural entrepreneurship in sustainable local development with an emphasis on rural-urban linkages [Doctoral dissertation, Shahid Beheshti University, Faculty of Earth Sciences, Tehran, Iran]. [In Persian]

Gavrila-Pavena, I. (2015). Tourism opportunities for valorizing the authentic traditional rural space-study case: Ampoi and Mures Valleys micro region, Alba County, Romania. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 188 (3), 276-281.

[10.1016/j.sbspro.2015.03.345](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187622351500345)

Ghadiri Masoum, M., Minayi, M., & Darban Astaneh, A. (2020). The role of ecotourism lodges in the development of rural tourism in the rural areas of Khur and Biabanak County. *Space Economy and Rural Development*, 9(32), 23-42. [In Persian]

<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3540-fa.html>

Ghasemi, I. (2009). *Physical Planning of Rural Tourism Areas* (R. Soori, Ed.). Tehran: Housing Foundation of Islamic Revolution. [In Persian]

مطالعات مدیریت گردشگری عصر هوشمند، دوره ۱، شماره ۱، ۱۳۹-۱۱۸، پاییز و زمستان ۱۴۰۳

- Habibi Kaveshkouhi, H., Monshizade, R. and Razavian, M. T. (2021). Survey of Rural Tourism status and its Role in Rural Development with Emphasis on Entrepreneurship (Case study: The villages of Amlash and Rudsar). *Geographical Planning of Space*, 11(39), 239-260. **[In Persian]**
[10.30488/gps.2020.200679.3097](https://doi.org/10.30488/gps.2020.200679.3097)
- Higham, J., Lueck, M. (2002). Urban ecotourism: a contradiction in terms. *Journal of Ecotourism*, 1(1), 36-51.
[10.1080/14724040208668111](https://doi.org/10.1080/14724040208668111)
- Hiyas Najaf, A. (2020). Analysis of the quality of life in rural settlements: A case study of the central district of Khanaqin County (Iraq) [Master's thesis, Razi University, Department of Geography, Kermanshah, Iran]. **[In Persian]**
- Kazemi, M., Shahmari Ardjani, R., Hoseini Mehr, S. S., & Pourshikhian, A. (2021). Explaining the capacities and contexts of sustainable rural development with an emphasis on nature-based tourism in the villages of Bandar Anzali County. *New Perspectives in Human Geography*, 13(3), 903-923. **[In Persian]**
<https://www.sid.ir/paper/1035263/fa>
- Khani, F., Ghasemi Vasmejani, A. R., & Ghanbarinasab, A. (2009). Survey on the effect of coastal tourism based on rural communities' attitudes: A case study of Chamkhaleh village, Langroud Province. *Journal of Human Geography*, 1(4), 51-64. **[In Persian]**
<https://sid.ir/paper/177054/en>
- Korani, Zahra. (2020). Explaining of Scenario, Strategies and Solutions for Development of Rural Tourism (The case study: Rijab tourism area). *Agricultural Extension and Education Research*, 13(3), 27-46. **[In Persian]**
<https://sanad.iau.ir/en/Journal/jaeer/Article/825623>
- Lala Khartishvill, A., Muhar, T., Dax, I. (2019). Rural Tourism in Georgia in Transition: Challenges for Regional Sustainability. *Sustainability*, 11(410), 1-20.
[10.3390/su11020410](https://doi.org/10.3390/su11020410)
- Lee, C. K. Kang, S. K. Long, P. and Reisinger, Y. (2010). Residents' perceptions of casino impacts: a comparative study. *Tourism Management*, 31 (2): 189- 201.
[10.1016/j.tourman.2009.02.011](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.02.011)
- Liu, A., & Pratt, S. (2017). Tourism's vulnerability and resilience to terrorism. *Tourism Management*, 60, 404-417.
[10.1016/j.tourman.2017.01.001](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.01.001)
- Lopes, C., Leitão, J., & Gallego, J. R. (2022). Place-Linked Products and Creative Tourism in Iberian Regions. In *Tourism Entrepreneurship in Portugal and Spain*. 137-179.
[10.1007/978-3-030-89232-6_8](https://doi.org/10.1007/978-3-030-89232-6_8)
- Mohammad Akbarpour, Mohammad Arbabi, (2016). Analysis of barriers to tourism development in rural North Khorasan Province, *Journal of Heritage and Tourism*, 1(1), 63. **[In Persian]**
magiran.com/p1703899
- Mohammad Shokati Amghani, Reza Eshaghi, Ahad Maheri, Rohollah Rezaei, Hossein Shabanali Fami, (2016). Investigation of Tourism Development Barriers in Rural Regions of Oskou County (Case Study: Agh Gonbad Village), *Geographic Space*, 16(53), 23-37. **[In Persian]**
magiran.com/p1530689
- Momeni, Khalil. & Janati, Ali Imani. & Khodayari-Zarnaqb, Rahim. (2018). Barriers to the development of medical tourism in East Azerbaijan province, Iran: A qualitative study, *Tourism Management*, 69 (38), 307-316. **[In Persian]**
[10.1016/j.tourman.2018.05.007](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.05.007)
- Najafi Kani, A. A. (2019). Challenges and bottlenecks of economic development in rural areas, case study: the villages of Dashli Borun district of Gonbad County. *Journal of space economy and rural development*, 8(29), 151-168. **[In Persian]**
<http://serd.khu.ac.ir/article-1-3358-fa.html>
- Najafi Kani, A. A. and najafi, K. (2020). Examining the challenges and hindrances in development of tourism in rural areas with an emphasis on Hydrotherapy Case Study: villages of Larijan District, Amol County. *Geographical Planning of Space*, 10(37), 245-258. **[In Persian]**
[10.30488/gps.2019.195488.3079](https://doi.org/10.30488/gps.2019.195488.3079)
- Oila, M., K. Mrtines & Gabriel, L. (2012). Tourism Management in Urban Region: Brazile Vest Urban Region. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(29), 567- 569.

بررسی موانع توسعه گردشگری روستایی با تأکید بر توسعه پایدار گردشگری ... / فواد عبدالکریم و همکاران

- Padilla, A. (2016). Health Tourism: Conceptual Framework and Insights from the Case of a Spanish Mature Destination. *Tourism & Management Studies*, 12 (1), 86-96.
[10.18089/tms.2016.12109](https://doi.org/10.18089/tms.2016.12109)
- Pour ahmad, A., hoseini, M. and safdari molan, A. (2016). Evaluation of Sustainable Tourism Development Indicators on host communities Case Study: Sari. *Geographical Planning of Space*, 6(21), 160-172. [In Persian]
https://gps.gu.ac.ir/article_41683.html
- Rajaratnam, Sushila & Munikrishnan, Uma & Pahlevan Sharif, Saeed & Nair, Vikneswaran. (2014). Service Quality and Previous Experience as a Moderator in Determining Tourists' Satisfaction with Rural Tourism Destinations in Malaysia: A Partial Least Squares Approach. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 144(1). 203-211.
[10.1016/j.sbspro.2014.07.288](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.288).
- Roumiani, A., Sejasi Gheydari, H., & Rezvani, M. R. (2019). A model for sustainable development of rural tourism destinations with a spatial planning approach: A case study of eastern Mazandaran Province [Doctoral dissertation, Ferdowsi University of Mashhad]. [In Persian]
- Sakyi, D., Bonuedi, I., OseiOpoku, E.E. (2018). Trade facilitation and social welfare in Africa. *Journal of African Trade*, 5 (1), 35-53.
<https://doi.org/10.1016/j.joat.2018.08.001>
- Valigholizadeh, A., Khwaninzadeh, F., & Rezaei, M. R. (2019). Effects of rural tourism on entrepreneurship development: A case study of Saryazd village in Mehriz County. *Space Economy and Rural Development*, 8(3), 84-103. [In Persian]
<https://serd.khu.ac.ir/article-1-3402-fa.html>
- Wang, Y. chu, Phillips, F., & Yang, C. (2021). Bridging innovation and commercialisation to create value: An open innovation study. *Journal of Business Research*, 123, 255-266.
<https://doi.org/10.1016/J.JBUSRES.2020.09.052>
- Wang, Yun-chu & Phillips, Fred & Yang, Chyan, (2021). Bridging innovation and commercialization to create value: An open innovation study, *Journal of Business Research, Elsevier*, 123(C), 255-266.
[10.1016/j.jbusres.2020.09.052](https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.09.052)
- Wuni, I. Y., & Shen, G. Q. (2020). Critical success factors for management of the early stages of prefabricated prefinished volumetric construction project life cycle. *Engineering Construction and Architectural Management*, 27(9), 2315-2333.
<https://doi.org/10.1108/ECAM-10-2019-0534>.
- Yari hesar, A. and mohammadi, C. (2023). Analyzing the role of tourism on the development of tourism target villages in Paveh city. *Geography and Human Relationships*, 6(2), 473-489. [In Persian]
[10.22034/gahr.2023.395145.1862](https://doi.org/10.22034/gahr.2023.395145.1862).
- Zwiers, S. Markantoni, M. and Strijker, D. (2016). the role of change- and stabilityoriented place attachment in rural community resilience: a case study in south-west Scotland. *Community Development Journal*, 51 (4), 2- 20.
[10.1093/cdj/bsw020](https://doi.org/10.1093/cdj/bsw020)